

FÖRMÖRKELSE- JÄGAREN

av Anna Davour

Konsthantverkare och konstnär – och med ett brinnande intresse för solen. Tora åker till alla solförmörkelser hon kan.

Med åren har det blivit ganska många.

Solen ser vi inget av genom bilfönstren när vi far genom Malmös utkanter på väg mot Tycho Brahe-observatoriet. Faktum är att det tycks ligga ett konstant, grått lock över Malmö under vintern. Tora Greve berättar om solteleskopet hon haft stående vid sin balkongdörr i två månader, men inte haft någon riktig möjlighet att använda.

– Jag tänkte att jag skulle packa ner teleskopet, så kanske det blir fint väder, säger hon och skrattar.

Hon skrattar mycket, Tora Greve, och hon har mycket att berätta – historierna tumlar fram den ena efter den andra. Hon har ett väldigt varierat liv, där konsten och astronomin är de stående inslagen.

En grupp av solfantaster

Här på Tycho Brahe-observatoriet läser hon upp de små bruna stugorna, som sedda från fel sida bara ser ut som stadiga trädgårdskjul men som faktiskt visar sig ha tak som går på skenor och som går att dra av. Skyddade under spetsprydda lakan döljer sig teleskopen, redskap för de amatörastronomiska aktiviteterna i Astronomiska Sällskapet Tycho Brahe. På ett av dem finns ett solfilter, så att det går att titta rakt mot solen.

Huvudbyggnaden är inte heller särskilt stor, men stor nog för att rymma besökande grupper. Det är här sällskapets solgrupp träffas en gång i månaden för att prata, och observera solen om vädret tillåter.

– Solgruppen har varit den mest stabila i föreningen, berättar hon. Andra grupper kommer och går, men solgruppen är alltid aktiv.

De är en aktiv kärna på sju personer, men det finns fler medlemmar av gruppen som dyker upp ibland. På en vit tavla står vårens möten listade, och ett av dem ser mer spännande ut än de andra: ”20/3 hela dagen på Färöarna.” Då kommer flera av solgruppens medlemmar att befinna sig på en idealisk plats för att se solen försvinna helt bakom månen.

Sätt att se världen

Just resorna till solförmörkelser är ett av Tora Greves egna specialområden. Hon har arrangerat en lång rad av sådana sedan 2001. Då hade hon varit på sin första solförmörkelseresa med sällskapet redan tjugo år tidigare och hade erfarenhet att falla tillbaka på. Resorna går ofta till exotiska platser, och Tora Greve betonar att det är värt att göra mer av resan än att bara se själva solförmörkelsen och sen vända hemåt. Den astronomiska händelsen blir en förevändning för att också se en ny plats.

– Jag hör om dem som reser på fyra dagar. Men blir det dåligt väder och det inte går att observera förmörkelsen, då är det ju knappt så att man hinner sticka ut tungan genom fönstret. Vi försöker alltid få ett fokus på kulturen när vi planerar våra resor.

Hon reser själv mycket gärna, även till platser utan solförmörkelser. Dagen efter vår intervju ska hon iväg till Altea i Spanien för att vandra, och få lite miljöombyte från den gråa Malmöintern.

Just miljöombytet kan också avgöra vilka solförmörkelser det är lönt att åka till. En ringformad solförmörkelse kan vara den enda förevändning som behövs till att åka till någon varm plats när det är vinter här hemma. Under de tider på året då klimatet här är trevligt skulle hon inte vilja resa iväg för mindre än en total solförmörkelse.

Tora Greves astronomiintresse väcktes tidigt. Hon skämtar om att den första solförmörkelseexpedition hon arrangerade gick ut på gräsmattan hemma utanför huset vid solförmörkelsen 1954. Längre fram blev hon intresserad av kosmologi och skrev bland annat en uppsats där hon hävdade att svarta hål var verkliga föremål som skulle komma att upptäckas.

– Jag hade ju fått de svarta hålen alldeles om bakfoten, skrattar hon. På den tiden ansåg forskarna att det var en matematisk företeelse, att ekvationerna bröt ihop och inte kunde beskriva vad som hände. Det ansågs inte att svarta hål var verkliga.

Nuförtiden skulle förstås väldigt få invända mot resonemang om att svarta hål faktiskt finns. Astronomin har

kommit ikapp det som på 1970-talet kunde uppfattas som ett missförstånd.

Solen som ständigt intresse

Ursprungligen kommer Tora Greve från Stavanger, vilket är bakgrunden till hennes lite svårplacerade brytning som är en ganska egen dialekt av norsk skånska. I Norge gick hon på konsthantverksskola, och utbildade sig även till högstadie lärare. Hon ville gärna arbeta deltid för att kunna ägna sig åt sin konst, och har därför haft en blandad kar-

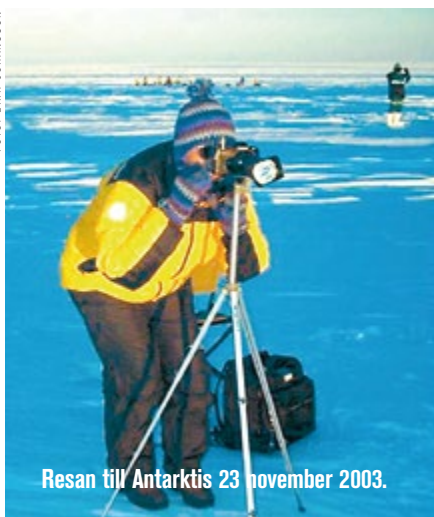
riär genom arbetslivet. Till Malmö kom hon 1975, för att folkuniversitetet anställt henne för att hålla i verksamheten inom konsthantverk. Som ny i stan hade hon glädje av att redan vara bekant med flera de lokala amatörastronomerna, som hon fått kontakt med genom den förening hon var medlem av i Oslo.

Här kom solen att dominera hennes intresse allt mer. Hon har observerat andra stjärnor också, och provat på allt möjligt från meteorräkning till astrofotografering, men det är alltid solen hon har återvänt till.

Vi sitter med varsin kopp kaffe i en soffå i observatoriets mindre auditorium, stort som ett bekvämt vardagsrum

VÅRENS PROFIL: TORA GREVE

FOTO: ERIK JOHANSSON

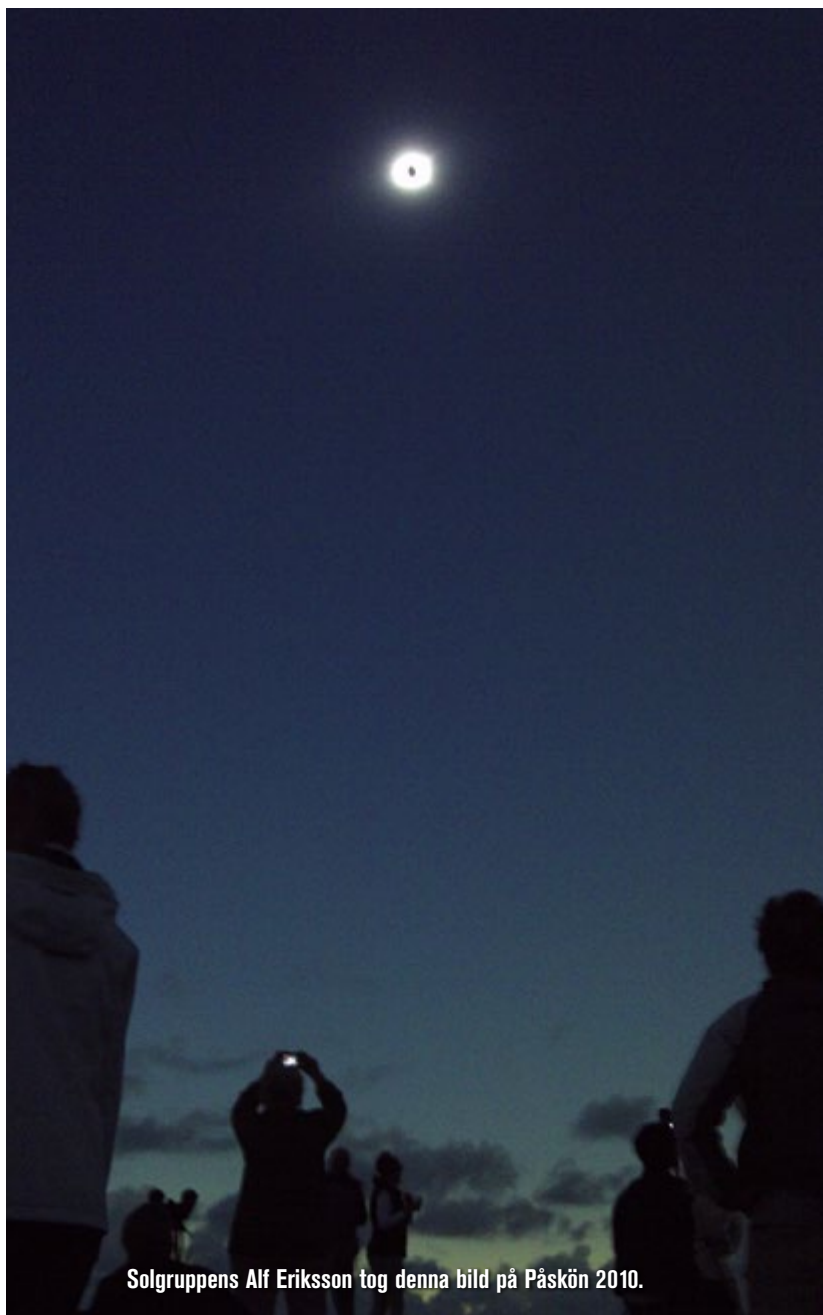

Resan till Antarktis 23 november 2003.

FOTO: TORA GREVE

"Diamantringen" från Påskön 11 juli 2010.

Solgruppens Alf Eriksson tog denna bild på Påskön 2010.

FOTO: ALF ERIKSSON

FOTO: TORSTEN OLSSON

I februari 2014 ställde Tora Greve ut konstverk på Stiftsgården Åkersberg i Höör. Här står hon framför *Virgo A, Europaplaneten* och *Midnattsolförmörkelse i Antarktis*.

ungefär, och vinden sliter i de stabila plåtluckorna för fönstren så att de skallrar. Det känns långt till solen, men resorna blir levande genom Tora Greves anekdoter.

– Solen är vår närmaste stjärna. Man kan se vad som *händer* på solen. Jag brukar säga att när du nu befinner dig så nära en stjärna kan du lika gärna observera den!

Hon beskriver hur den dynamiska ytan på solen hela tiden bjuder på något nytt att titta på, ständigt nya landskap som dyker upp. Fläckar, och även facklor och protuberanser. En särskild typ av händelser är när Merkurius eller Venus passerar framför solskivan. Tora Greve följde naturligtvis Venuspassagera både 2004 och 2012. Hon beskriver en resa där hon reste med bil och observerade olika delar av passagen i Narvik, Riksgränsen och Björkliden. Sent på kvällen dukade hon och resesällskapet upp en picknick av delikatesser som de handlat på vägen, och fick besök av mängder av närgångna djur som också ville vara med om festen.

Solförmörkelserna ger möjlighet att se solen på ett annat sätt än annars.

Till Antarktis och Svalbard

Resor för att se solen går inte alltid till varma platser. Tora Greve är till exempel medlem av den exklusiva skara på ungefär 400 personer som sett en fullständig solförmörkelse från fastlandet på Antarktis. En fantastisk upplevelse – fast Tora Greve fick tjata sig till att få en stämpel i passet. När hon kom till Drottning Mauds land med sitt norska pass sade passkontrollanten bara "Välkommen hem!"

I början var resorna begränsade till deltagare från klubben och kanske några av deras bekanta – vanligen dryga dussin personer – men det har också blivit större och mer internationella arrangemang. Första gången de hade internationella deltagare var det en amerikansk grupp som inte hade lyckats hitta hotellrum.

– Jag begynte få så jävla bra rykte som arrangör, så amerikanerna hörde av sig och ville vara med oss!

Och mer skulle det bli. 2008 arrangerade Tora Greve en resa till Svalbard, då de hyrde en rysk isbrytare som kunde ta 40 passagerare. De tänkte förhoppningsfullt att de kanske skulle kunna fylla den om de lade ut information på en internationell webbplats för solförmörkelser.

Bakom kameran inför förmörkelsen 2010.

FOTO: MIKE REYNOLDS

Det slutade med att de fick leja in två isbrytare till, för att rymma alla entusiastiska deltagare.

Solen och förmörkelseupplevelserna återkommer förstås också i hennes konst. Några exempel finns att beskåda på hennes webbplats. I fjol var det 30-årsjubileum för Konstnärernas kollektivverkstad i Malmö, som Tora Greve själv var med att dra igång, och hon bidrog med ett tryck baserat på skuggorna under träden under en solförmör-

kelse hon upplevde på Maldiverna.

Science fiction-romaner

Numera är hon pensionerad, åtminstone från att vara anställd. Hon håller fortfarande på med sin konst, men i ett lugnare tempo, och deltar bara i utställningar som hon har fått en personlig inbjudan till. Numera väver hon inte lika mycket heller, eftersom hon hindras av sin artros som gör det svårt att sätta upp en stor väv. Istället har hon gjort mer tygtryck, och små bildvävar.

Hon har också tagit upp nya och nygamla intressen.

– Efter pensionen har jag lärt mig så mycket! utbrister hon och berättar om den kurs i grafisk design som hon gick förra året.

Målet med den var att själv formge och ge ut en serie böcker. Hon har också gått flera skrivarkurser. På 1960-talet i Norge skrev hon medeltidsromaner, men nu är det science fiction-visioner som är stoffet för hennes berättande. Hon har även fått noveller publicerade i antologier på senare år, och en av dem gav henne inspiration att börja arbeta på en steampunkroman som hon hoppas få utgiven på ett konventionellt förlag.

I skrivandet har hon också haft stöd av den science fiction-grupp som finns inom sällskapet. De har sina möten mycket mer sällan än de grupper som sysslar med observationer, men de försöker göra något extra av det med en inbjuden gäst eller liknande program.

Det finns alltid något att hitta på med så många intressen. Snart lyfter väl också vinterns gråa lock över Malmö, och tillåter Tora Greve att se solen genom sitt eget solteleskop på balkongen, lägligt placerad i söder och utan skymmande byggnader. ★

Tora Greve samlar förmörkelse rapporter på sin hemsida www.torasol.se

Mest läst på www.popast.nu under vintern

1. Så ser du nya komet Lovejoy på himlen (6 jan). Många skådade och fotade kometen.
2. De bästa svenska astronomibilderna 2014 (20 jan). Se alla på sidorna 28-31!
3. Sveriges bästa astronomiforskning 2014: big bang, Vintergatans hemligheter och mer (31 dec). Katie Freese toppade listan över den mest välciterade svenska artiklarna.
4. Med Keplerteleoskopets nya "jordar" kommer jakten på liv i rymden allt närmare (8 jan).
5. Aktivt organiskt material på Mars (17 dec). Inbland luktar det metan hos Curiosity.

Komet C/2014 Q2 Lovejoy fångades av bland andra astrofotografen Martin Fransson.

FOTO: © MARTIN FRANSSON